

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ БІОЛОГІЇ»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Спеціальність – 033 «Філософія»

Рік навчання 1, семестр 2,

Форма навчання денна, вечірня, заочна

Кількість кредитів ЄКТС 5

Мова викладання українська

Лектор курсу

Максюта Микола Єгорович, доктор філософських наук,
професор

Контактна інформація
лектора (e-mail)

Кафедра філософії та міжнародної комунікації,
корпус. 3, к. 125, тел. 5278150
e-mail maksuta@nubip.edu.ua

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни «Філософські проблеми біології» - формування у молодих науковців умінь досконалого вирішення на теоретичному рівні біоцентричних світоглядних проблем, методолого-біологічних питань; розуміння змісту подій, у яких уособлюються основні тенденції сучасного суспільства. Це, у підсумку, дозволяє виробити самостійний погляд на сучасність, зорієнтуватися в багатомірному соціокультурному просторі, поглиблювати зміст національної самосвідомості та громадянськості.

Завдання дисципліни полягає у наданні здобувачам наукового ступеня «доктор філософії» (PhD) знань для можливостей:

- охарактеризувати сучасний напрям філософії науки – філософію біології;
- розтлумачити категоріально-поняттєвий апарат філософських проблем біології;
- виділити основне дослідницьке поле біофілософії;
- розглянути актуальні методики вирішення суттєвих біофілософських, біополітичних питань.

Дисципліна «Філософські проблеми біології» забезпечує цілий ряд **загальних і спеціальних компетентностей**, передбачених освітньо-науковою програмою «Філософія». Серед них:

ІК (Інтегральна компетентність). Здатність розв'язувати теоретичні завдання різного рівня складності завдяки глибокому розумінню закономірностей розвитку суспільства і світоглядних настанов у різних цивілізаційних середовищах та вміння застосовувати філософську методологію для адекватної оцінки антропологічних, екологічних, аксіологічних, соціальних проблем і перспектив сучасного соціокультурного процесу.

ЗК 01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), поєднана з вмінням працювати за правилами (гнучкість), здатність вчитися та оволодівати сучасними науковими знаннями.

ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу текстів, здатність оперативно опрацьовувати значні масиви інформації, генералізувати їх в загальну смислову структуру, виявляти слабкі місця, логічну чи смислову уразливість аргументації.

ЗК 07. Вміння формувати дослідницьке поле власного наукового дослідження у відповідності до сучасної парадигми наукового знання.

ЗК 08. Вміння писати власні тексти аналітичного характеру та застосувати необхідні процедури (редагування, коректура, звірка) при підготовці тексту до публікації та публічно презентувати результати наукових досліджень, а також професійно і толерантно вести наукову дискусію.

ЗК 09. Здатність дотримуватись наукової етики, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях і науково-педагогічній діяльності.

СК 01. Знання предметної області філософії та розуміння сутності професійної діяльності.

СК 02. Вміння застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК 03. Здатність до інтерпретації та узагальнення текстів, володіння текстологічною культурою філософа.

СК 04. Здатність виконувати оригінальні дослідження та створювати нові знання, що можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

СК 05. Здатність виявляти та пропонувати шляхи вирішення соціально-філософських, антропологічних, інвайроментальних проблем, доказово й обґрунтовано викладати результати дослідження, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК 06. Вміння вести науково-дослідницьку діяльність у сфері філософії та дотичних до неї дисциплін індивідуально та в науково-дослідних групах (колективах).

СК 07. Вміння об'єктивно та неупереджено викладати основні проблеми філософії.

СК 08. Вміння використовувати філософські знання для роз'яснення глобальних проблем сьогодення.

СК 09. Здатність критично осмислювати події та явища сучасного життя, використовувати філософську рефлексію для формування власної світоглядної позиції, усвідомлювати моральну відповідальність за результати власної наукової діяльності.

СК 10. Здатність до поширення філософських знань та піднесення філософської культури в Україні.

Вивчення дисципліни «Методологія філософських досліджень» забезпечує цілий ряд програмних **результатів навчання** передбачених освітньо-науковою програмою «Філософія». Серед них:

РН 01. Знання та розуміння теоретичних основ філософії і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук, актуальних проблем сучасної філософської думки.

PH 02. Вміння та навички генерувати власні ідеї та приймати обґрунтовані рішення, проводити критичний аналіз різних інформаційних джерел, конкретних освітніх, наукових та професійних текстів у галузі філософських наук. Вміння та навички формулювати наукові проблеми та розкривати їхнє філософське значення крізь призму сьогодення.

PH 03. Вміння та навички аналізувати інформаційні джерела, виявляти протиріччя і не вирішені раніше проблеми або їх частини, формулювати робочі гіпотези. Вміння відслідковувати найновіші досягнення у гуманітарній науці та знаходити наукові джерела, які мають відношення до сфери наукових інтересів аспіранта (здобувача).

PH 07. Знання ролі інформаційних технологій у науковій та педагогічній діяльності, розуміння загроз зумовлених швидким поширенням комп'ютерних і комунікативних технологій в освіті. Вміння та навички працювати з різними джерелами, вишукувати, обробляти, аналізувати та систематизувати отриману інформацію.

PH 08. Вміння та навички створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях. Вміння та навички брати участь у наукових дискусіях на міжнародному рівні, відстоювати свою власну позицію на конференціях, семінарах та форумах.

PH 09. Вміння та навички організовувати творчу діяльність, роботу над науковими статтями та доповідями. Вміння та навички виконувати належні, оригінальні і придатні для опублікування дослідження у галузі гуманітарної науки та суміжних з нею наук. Вміння та навички організовувати оформлення і самоперевірку відповідності матеріалів дисертаційного дослідження встановленими вимогам.

PH 10. Знання та розуміння наукової етики та правил академічної доброчесності, їхньої ролі у науковій діяльності та загальній перспективі розвитку науки та соціуму. Вміння сумлінно та доброчесно виконувати наукові завдання та володіти навичками етичної педагогічної поведінки.

PH 11. Знання та розуміння основних тенденцій та логіки розвитку суспільного процесу, особливостей філософської методології та евристичних можливостей методів філософського дослідження. Вміння та навички використання релевантний дослідницький інструментарій у процесі наукового дослідження. Навички репрезентації системного мислення та міждисциплінарного підходу.

PH 13. Знання основних тенденцій розвитку науки й наукових досліджень у сучасному світі. Знання та розуміння генезису розвитку філософської думки. Вміння та навички виокремлювати на підставі знання напрямів і течій історії філософії актуальних соціально-філософських проблем та здійснення їхнього аналізу. Вміння та навички оцінювати актуальність запланованих досліджень та використовувати здобутки минулого для осмислення проблем сьогодення.

PH 14. Знання та розуміння закономірностей і підстав розвитку світогляду та образу людини у різних соціокультурних та/чи цивілізаційних середовищах та вміння пропонувати шляхи вирішення соціально-філософських, антропологічних, інвайроменталістських проблем відповідно до запитів сьогодення.

PH 15. Вміння та навички ведення науково-дослідницької діяльності у сфері філософії та дотичних до неї дисциплін індивідуально та в науково-дослідних групах (колективах). Вміння та навички налагодження наукової взаємодії з дослідниками, які мають власну світоглядну позицію та толерантне ставлення до інакодумства.

PH 16. Вміння та навички публічно представляти, захищати результати наукового дослідження, обговорювати їх і дискутувати з науково-професійною спільнотою. Вміння та навички використовувати сучасні засоби для візуальної презентації результатів дисертаційного дослідження. Навички участі у критичному діалозі та вміння зацікавлювати результатами дослідження.

PH 17. Знання та розуміння закономірностей розвитку глобальних проблем людства, тенденцій еволюції світогляду та образу людини у різних соціокультурних середовищах та вміння на їхньому тлі ставити та вирішувати важливі наукові та педагогічні проблеми. Знання впливових концепцій і стратегій, в межах яких формується проблематика екологічної філософії, біоетики.

PH 18. Вміння та навички критичного аналізу подій та явищ суспільного життя, використання філософської рефлексії для формування власної світоглядної позиції, усвідомлення моральної відповідальності за результати власної наукової діяльності. Вміння та навички корелювання досягнення філософської думки з природничими, політичними, етичними знаннями.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції / лабораторні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
1. Expositio: філософські проблеми біології в інтерактивній підготовці молодих науковців.	2/2	Розуміння структури навчального курсу «Філософські проблеми біології»: загальносвітоглядових, історико-наукових, соціокультурних, когнітивних, епістемологічних, логіко-методологічних проблем; предмета і функцій курсу.	Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).	5
			Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.	2
2. Історична генеза біологічних знань і досліджень.	2/2	Засвоєння історико-наукового, історико-філософського ракурсів взаємодії Філософії та Біології. Філософія біології в епоху Античності, Середньовіччя, в епоху Модерн. Сучасний контекст поняття, зміст філософських проблем біології – як відображення глибинних трансформацій багатоплановості та структурованості біодосліджень та загальнонаукової ситуації. Зародження біології як фундаментальної галузі природознавства. Історичний розвиток понять мети, завдань, методико-методологічного	Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).	5
			Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.	2

		апарату біодосліджень. Внесок В.І. Вернадського в розвиток історико-біологічних знань та ін.		
3. Філософсько-біологічний дискурс «біологічне» - «соціальне».	2/2	Розуміння поняття «біологічне» і «соціальне» як демонстрація взаємозумовленості природи й суспільства. Зміст, смисл, сучасне прочитання головного питання філософської антропології: природничо-науковий, світоглядово-філософський контексти і перспективи. Метафізика «спільності» біологічного і соціального: удосконалення, системність, відтворюваність, історизм. Філософія способів життєздійснення біологічного та соціального, сучасного статусу носія соціальності (людства) як суб'єкта формування «ноосферного буття» (В.І. Вернадський).	Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).	5
			Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.	2
4. Соціально-філософські виміри біології.	2/2	Вивчення соціокультурних засад генези біологічних знань і досліджень, біології як наукової галузі, як соціальної інституції.	Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).	5
			Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.	2
5. Онто-гносеологічні засади біопізнання: біологічна реальність.	2/2	Розуміння біологічної реальності як єдності об'єктивного існування світу живого і проявів пізнавальної активності суб'єкта, соціокультурного впливу норм, ідеалів наукового дослідження, світогляду дослідника.	Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).	5
			Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.	2

<p>6. Філософсько-біологічна конститутивність цінності життя та його освоєння. Біологія і аграрна діяльність.</p>	<p>2/2</p>	<p>Вивчення відмінностей феномена життя як світу організмів (рослини, тварини, люди): його історичного утвердження, самодостатності, унікальності і т.д. Єдність поліваріантності смислів «життя». Сучасні біодослідження і знання та аграрна діяльність: визначальні тенденції взаємодії. Роль освітньої сфери в аграрно-виробничій реалізації новітніх науково-біологічних проектів. Виховання моральних якостей майбутніх фахівців агросфери. Біотехнології виробництва органічних речовин та ін.</p>	<p>Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).</p> <p>Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.</p>	<p>5</p> <p>2</p>
<p>7. Структура науково-біологічного дослідження.</p>	<p>2/2</p>	<p>Розуміння статусу біодосліджень в системі природознавства. Генези освоєння живого – від способу існування білкових тіл у XIX ст. до таємниці живого у XX ст. і сучасного пізнання.</p>	<p>Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).</p> <p>Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.</p>	<p>5</p> <p>2</p>
<p>8. Логіка і методологія біодосліджень: сучасні методико-пошукові тенденції.</p>	<p>2/2</p>	<p>Освоєння філософсько-методологічних, світоглядово-аксіологічних вимірів понять: «розуміння біологічних явищ», «логічний висновок у біодослідженнях», «біологічне мислення», «біологічний об'єкт і предмет», «біологічна істина. Розуміння сучасної філософської картини науково-біологічної методології.</p>	<p>Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір).</p> <p>Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.</p>	<p>5</p> <p>2</p>
<p>9. Біополітика як спосіб організації суспільства.</p>	<p>2/2</p>	<p>Освоєння змісту і спрямованості біополітичної діяльності як вироблення та адаптація способів збереження життя на Землі та створення оптимальних умов місцеперебування людини. Цінності біополітичної діяльності – необхідний каталізатор сучасних</p>	<p>Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми</p>	<p>5</p>

		інтелектуально-духовних, когнітивних національних дослідницьких та освітніх програм.	(письмово, на вибір). Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.	2
10. Біоетика як морально-етичне вчення постсучасності.	2/2	Гносеологічний, епістемологічний, морально-світоглядний, сенсожиттєвий статус біоетики. Засади біотичної теорії К. Вокса. Людський ембріон як предмет дослідження та маніпуляцій: проблеми термінів зачаткування індивідуального людського життя як такого, вибору засобів та методів вивчення людського ембріону. Взаємозв'язок генетичних передумов формування людського індивіда та його моральних якостей. Стосунки між лікарем і пацієнтом – дослідницький інтерес лікаря і життєві потреби пацієнта: морально-етичні умови оптимізації та ін.	Підготовка реферативної доповіді, аналітичної розвідки, словника основних термінів і понять теми (письмово, на вибір). Опрацювання визначених темою питань та усна доповідь.	5 2
Всього				70
Залік			Теоретичні питання	30
Всього за 1 семестр				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика взаємодії:	Курс передбачає індивідуальну та групову форми роботи; атмосфера у навчальному середовищі є дружньою, відкритою до творчості та дискусій.
Політика щодо академічної доброчесності:	При підготовці до семінарських занять (підготовці доповідей, написанні рефератів, повідомлень, оформленні презентацій та ін. індивідуальних дослідницьких завдань) не допустимо порушення академічної доброчесності (див. https://nubip.edu.ua/node/12654 «Положення про академічну доброчесність в НУБіП України»)
Політика щодо відвідування:	Відвідування навчальних занять є обов'язковим. Пропущені навчальні заняття повинні бути відпрацьовані на індивідуальних консультаціях за узгодженням із викладачем.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	Екзаменів	Заліків
90-100	Відмінно	зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано